

УДК 81'367.633: 81'37

ЛЮДМИЛА ДЕРЕВ'ЯНКО
(Полтава)

ОБОВ'ЯЗКОВІ ТА ФАКУЛЬТАТИВНІ АТРИБУТИВИ ЯК КОМПОНЕНТИ СПІВВІДНОСНИХ ТЕМПОРАТИВІВ ІЗ СЕМАНТИКОЮ НЕОЗНАЧЕНОЇ ЧАСОВОЇ ТРИВАЛОСТІ

Ключові слова: семантика неозначеної часової тривалості, обов'язковий/факультативний атрибутив, корелятив, темпоратив, субстантиви нетемпорального значення.

Обов'язковість/факультативність атрибутивного поширювача мотивована значущістю репрезентованої ним інформації. Традиційною в мовознавстві є думка про те, що в синтаксичних конструкціях атрибутиви вживаються на засадах факультативності й сполучаються із субстантивами, які експлікують свою семантику незалежно від інших компонентів. «Факультативні прислівні компоненти атрибутивного типу, – справедливо наголошує Н. І. Кухар, – виконують функцію конкретизатора статичної ознаки предмета» [6, с. 11]. Проте існує й інший погляд, згідно з яким за атрибутивами закріплено роль обов'язкових конститuentів. У такому разі вони вживаються у специфічних синтаксичних умовах, зокрема у складі синтаксем, для яких характерна інформативна недостатність, тобто вони через причину синсемантичності реалізують свій план змісту лише в поєднанні з детермінувальними компонентами – репрезентантами тієї інформації, яка необхідна для їхньої автосемантичності, отже, і автосемантичності синтаксичних конструкцій загалом.

Проблема семантичної самостійності/несамостійності слів постійно перебувала в полі зору багатьох зарубіжних і вітчизняних мовознавців. Особливості семантичної наповнюваності слів ґрунтовно досліджував Е. Гуссерль. Про заповнення відкритих позицій облігаторними компонентами, або класами слів, відібраними за певними семантичними ознаками, ідеться в працях Г. Гельбіга. Згідно з чеською лінгвістичною концепцією, одним із найавторитетніших авторів якої є В. Шмілауер, лексичний склад диференційовано на абсолютні й релятивні слова. Першим із них властива достатня значеннева наповнюваність, вони можуть поширюватися чи не поширюватися іншими компонентами. Другі (релятивні слова) мають недостатній семантичний статус, а отже, з метою компенсації неповноти реалізованого того або того плану змісту потребують конкретизатора.

Російські мовознавці О. М. Пешковський, Л. В. Щерба, В. В. Виноградов, О. В. Гулига, Г. О. Золотова також досліджували цю проблему. Аналізуючи семантичну структуру лексем, Л. В. Щерба й В. В. Виноградов виділяли абсолютні (самостійні) та відносні (несамостійні) слова. Перші без «поширювача утворюють цілісне значення дії, предмета», тоді як другі для «повноти змісту обов'язково вимагають поширювача» [1, с. 10]. Автосемантичними й

синсемантичними називає такі лексеми О. В. Гулига [2, с. 63]. Г. О. Золотова, інтерпретуючи семантичну наповнюваність слів, вирізняє з-поміж них ті, які мають самодостатній зміст, і номінує їх словами «закритої семантики», а також ті, що вимагають смислового доповнення, і називає їх словами «відкритої семантики» [3, с. 47].

Достатню увагу явищу облігаторності/факультативності на синтаксичному рівні приділено в українському мовознавстві. Цю проблему різноаспектно вивчали І. Р. Вихованець, Н. Л. Іваницька, Й. Ф. Андерш, О. І. Леута, А. П. Загнітко, М. І. Степаненко й інші. Н. Л. Іваницька ґрунтовно схарактеризувала природу семантично насичених і семантично ненасичених слів на рівні речення. Семантично насиченими вона називає слова з абсолютним значенням, для них залежний компонент можливий, але не обов'язковий. Відсутність останнього істотно не вплине на зміст висловлення. Для семантично ненасичених слів характерна значеннева неповнота, як наслідок – потреба у сполученні з іншими словами-поширювачами [4, с. 97–103; 5, с. 39–43].

М. І. Степаненко кваліфікує облігаторну сполучуваність повнозначних слів як їхню здатність (через власну семантико-граматичну недостатність) мати при собі обов'язкові поширювальні одиниці, «які необхідні детермінованому члену для реалізації валентних потенцій, для структурно-значенневої завершеності конструкцій» [7, с. 20]. Факультативну сполучуваність потрактовано як властивість слова мати чи не мати при собі відповідний поширювальний компонент: будучи наділим семантичною і граматичною самостійністю, детермінований член не передбачає залежного слова.

Незважаючи на широкий спектр опрацьованих питань, актуальними на сьогодні постають спроби аналізу умов уходження атрибутивного поширювача на засадах облігаторності/факультативності в речення з прийменниково-іменниковими корелятивами часової семантики.

З огляду на це метою статті є дослідження особливостей функціонування обов'язкових/факультативних атрибутивів у складі прийменниково-субстантивних структур із семантикою неозначеної часової тривалості, які утворені за участю первинних темпоральних прийменників.

Об'єктом пропонованого дослідження є прості речення з прийменниково-відмінковими часовими конструкціями, в оформленні яких беруть участь первинні темпоральні прийменники, а предметом – прийменниково-іменникові темпоративи з непохідними часовими прийменниками, що реалізують семантику неозначеної часової тривалості.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

– дослідити прийменниково-субстантивні структури з первинними темпоральними прийменниками;

– з'ясувати умови входження до темпоральних корелятивів із семантикою неозначеної часової тривалості облігаторних/факультативних атрибутивів;

– виявити закономірності функціонування означальних компонентів у структурі співвідносних темпоративів, утворених на базі іменників з часовим і нечасовим значенням.

Виокремлена в межах категорії одночасності семантика неозначеної тривалості репрезентована прийменниково-іменниковими конструкціями, що утворені непохідними й похідними прийменниками, а саме: **prep за + Ngen – prep в (у) + Nacc – prep при + Nlok; prep в (у) + Nacc – prep на + Nacc – prep о (об) + Nlok – prep – під + Nacc – prep в (у) + Nlok; prep під час + Ngen – prep у (в) ході + Ngen – prep у (в) процесі + Ngen; prep у (в) час (часи) + Ngen – prep у (в) період + Ngen – prep за часів + Ngen – prep часів + Ngen – prep у (в) добу + Ngen – prep у (в) пору + Ngen; prep в епоху + Ngen – prep в еру + Ngen.**

Для прийменниково-іменникових корелятивів як реалізаторів аналізованої семантики регулярним є вживання з атрибутивами, які найактивніше функціують у структурах із первинними темпоральними прийменниками. У складі співвідносних синтаксем **prep за + Ngen – prep в (у) + Nacc – prep при + Nlok** зафіксовано означальні компоненти, експліковані якісними ад'єктивами, що окреслюють параметричні властивості (*великий, далекий, довгий, короткий, малий*), вік людини (*дорослий, літній, молодий, старий, юний*), психофізичний та емоційний стан особи (*веселий, втомлений, добрий, сумний (сумовитий), тверезий, щасливий*); відносними прикметниками, які виражають ознаку через відношення до часу (*вечірній, жовтневий, зимовий, літній, ранковий, обідній, світанковий, червневий*), особи (*гітлерівський, панський, студентський, юнацький*), події (*воєнний, перебудовний, революційний*), географічної назви (*австрійський, київський, чорнобильський*); прономінативними прикметниками: присвійними (*їхній, його, мій, наш, свій*), вказівними (*цей (оцей), той (отой)*), означальними (*кожний, інший*), а також порядковими числівниками (*перший, другий, двадцятий, сороковий, вісімдесятий*). Вони можуть мати облігаторний або факультативний характер. Проведене дослідження показало, що обов'язковість атрибутивів пов'язана із семантикою іменника, який уходить до складу прийменниково-субстантивної конструкції. Якщо первинний часовий прийменник сполучається із субстантивом нечасового значення, зокрема з девербативом – назвою соціальних відносин (*відвідини, зустріч*), інтелектуальної діяльності (*згадка, пам'ять, спомин*), комунікативної діяльності (*розмова, спілкування, обговорення*), дії-звучання (*гудок, стукіт*), атрибутив компенсує відсутність темпоральної семи в такому іменникові, напр.: *Карло Цар за тверезого стану знав, що йому треба помовкувати перед Василем Івановичем ...* (Ю. Яновський) – ... *Перший автограф був при перших відвідинах майстерні ...* (О. Забужко). Отже, такі атрибутиви є обов'язковими в аналізованих прийменниково-іменникових темпоративах, оскільки їхнє вилучення спричиняє інформативну недостатність описаних структур.

Щодо іменників-часоназв, які сполучаються з первинними темпоральними прийменниками, то простежено тенденцію функціонування облігаторних означень у складі структур із субстантивами – найменуваннями загальних часових понять (*епоха, ера, мить, момент, період, пора, проміжок, термін, час*). Виокремлені іменники потребують уточнення, тому що експлікують темпоральну семантику надто широко, узагальнено. Їхню інформативну недостатність послідовно компенсують атрибутиви у вигляді прикметників, напр.: *У старі, давні часи на селах статистичної графі – народився – не заповняли*

(О. Ковінька). Кожен із таких субстантивів програмує свій набір облігаторних атрибутивних компонентів. Так, іменники з темпоральним значенням *мить*, *момент* є авалентними стосовно прикметників *довгий*, *тривалий*. Натомість вони регулярно сполучаються з обов'язковим означенням на взірць *єдиний*, *короткий*, *наступний*, *останній*, *щасливий* тощо, напр: **В наступну мить** [Андрій] уже випростався на повен зріст лицем до ворога ... (В. Вакуленко); [Сердюки] **в останній момент** приєдналися до заробітчан (О. Гончар). Найвищу функційну активність із-поміж вирізнених атрибутивів у складі корельованих конструкцій **преп за + Ngen – преп в (у) + Nacc** виявляє лексема *короткий*, напр.: *Все це Ксенія побачила в коротку мить* (В. Бабляк) – **За короткий момент** юнак своїм чудовим співом зачарував усю глядацьку аудиторію (І. Цюпа).

Валентно активними у складі темпоративів **преп за + Ngen – преп в (у) + Nacc** із субстантивами на позначення загальних часових понять *період*, *проміжок*, *термін*, *пора*, *час*, *епоха*, *ера* є обов'язкові атрибутиви, репрезентовані двома основними семантичними типами ад'єктивів з чітко диференційованими внутрішньосистемними зв'язками. Перший тип сформований на базі якісних прикметників зі значенням розміру (*великий*, *малий*), віку (*молодий*, *старий*), тривалості (*довгий*, *короткий*, *протяжний*, *тривалий*), загальної оцінки (*величний*, *прекрасний*, *страшний*), емоційно-психічного стану (*жорстокий*, *похмурий*, *сумовитий*, *тривожний*), напр.: [Річка] **в сиводавні часи** «аж закипала, аж із берегів виходила», коли незліченна ординська кіннота кидалась по ній уплав ... (О. Гончар) – ... **За старих часів** розумні поміщики давали музику під час роботи (С. Тельнюк).

Другий тип утворюють відносні прикметники, які віддзеркалюють найрізноманітніші відношення між предметами, зокрема щодо темпоральних особливостей, перебування в часі до або після певної події, обмеження тими або тими часовими рамками (*античний*, *вічний*, *вчорашній*, *грудневий*, *зимовий*, *нинішній*, *обідній*, *первісний*, *післяполудневий*, *ранковий*, *стародавній*), стосовно характеристики предмета за його функційними особливостями чи призначенням (*буденний*, *високосний*, *вихідний*, *інтелектуальний*, *катаклізмичний*, *кукурудзяний*, *купальський*, *поминальний*, *робочий*, *святковий*), напр.: *Така-то була розмова в червневу ніч* ... (Н. Рибак) – *Відтоді по цехах працювали, як за стародавніх часів у степу: під руками завжди гвинтівка* (П. Капельгородський); *Кілька років метань, розчарувань, упертості, болючих досвідчень, аж до невдалого короткочасного одруження – і ось страх самотності у святкові дні, коли торжествує те, що в дні робочі* якесь мовби непримітне ... (П. Загребельний) – *Давно це було ... Ну, ще за кукурудзяного періоду* (Ю. Мушкетик).

Іменники на позначення конкретних вимірів часу (*секунда*, *хвилина*, *година*, *день*, *доба*, *ніч*, *тиждень*, *декада*, *місяць*, *квартал*, *рік* (*роки*, *літа*), *століття*, *тисячоліття*) – компоненти темпоративів **преп за + Ngen – преп в (у) + Nacc** – регулярно вживаються з обов'язковим атрибутивом, вираженим якісним прикметником, що вказує на зовнішні параметричні особливості предмета (*великий*, *довгий*, *короткий*, *малий*), риси характеру, психофізичний і емоційний стан особи (*веселий*, *добрий*, *несамовитий*, *сумний* (*сумовитий*), *щасливий*), чи відносним ад'єктивом, який характеризує предмет або подію за їхнім функційним призначенням (*воєнний*, *перебудовчий*, *революційний*, *реформе-*

ний). Основні носії валентності субстантивного характеру, про які йдеться, можуть детермінувати інші іменники, зокрема назви свят (*Різдво, Благовіщення, Великдень*) чи абстрактних понять (*відвертість, зневіра, неспокій, щастя*), у формально-синтаксичній ролі неузгодженого означення, що здебільшого трансформується в узгоджене означення, напр.: *Недаремно Рита Нещадименко привела сюди свою подружку Надійку Титаренко у великодню ніч 1919 року* (С. Тельнюк); ... *Для співу свого, для думи своєї в щасливу мить* народила його [Симоненка] *Україна* (О. Гончар) – *Ось ці самі втікачі* якось влаштували на пана засідку *в ніч на Різдво* (А. Кокотюха); ... *Вірш і сам найвища нагорода у хвилини щастя чи негод* (С. Голованівський).

Означення, репрезентовані якісними й відносними прикметниками, мають факультативний характер, коли сполучаються з іменниками – назвами частин доби (*ранок, день, полудень, вечір, ніч*) та природних явищ (*бура, вітер, вітровий, гроза, дощ, завірюха, землетрус, злива, мороз, повінь, розлив, сонцестояння, спека, хуртовина, шторм*) як компонентами розглядуваних приєднаниково-субстантивних конструкцій. Розряд якісних утворюють лексеми, які виражають ознаку, що сприймається дотиком (*спекотний, теплий, холодний*), зором (*прозорий, світлий, ясний*) або загальну позитивну чи негативну оцінку (*лютий, приємний, страшний*). Семантичний діапазон відносних прикметників представлений лексемами, які вказують на загальний час (*давній, постійний, ранній*), а також час, співвіднесений із порою року (*зимовий, весняний, літній, осінній*) чи частиною доби (*ранковий, обідній, нічний*), напр.: ... *Меланю з малою дитиною в лютий мороз* вивезли на Сибір (Д. Гуменна); *І в літню спеку, і в зимові хуги, не покладаючи рук, трудився Арег* (П. Бондарчук); ... [Ботанічний сад] ... *в обідню спеку* особливо приваблював ... своєю неприступною забороненою зеленню, свіжістю й прохолодою (О. Гончар).

Типовим є вживання в одній синтаксичній структурі двох атрибутів, один із яких репрезентований якісним, а інший – відносним прикметником. Простежено таке семантичне узгодження: якісні прикметники реалізують значення загальної позитивної або негативної ознаки часоназви, а відносні – конкретизують її темпоральну характеристику, напр.: *І все-таки що, що відбулося тоді, у каламутний осінній вечір вісімдесят восьмого, у вузькій вулиці Київського середмістя?* (Є. Кононенко); *В травневий теплий день* [Палій] бачив чомусь людей крізь снігову порошу у присмалених шинелях ... (О. Гижа). Аналізовані поширювачі повторюють поведінку облігаторності/факультативності, властиву одиничним атрибутам: функціуючи у складі темпоративів з іменниками – назвами загальних часових понять, вони мають обов'язковий характер, причому їхня облігаторність детермінована загальними умовами висловлення. У синтаксемах із субстантивами – найменуваннями частин доби, днів тижня, явищ природи цим атрибутам відведено факультативну роль.

Атрибутивну функцію в корелятивах із семантикою неозначеної часової тривалості **прер за + Ngen – прер в (у) + Nacc** регулярно виконують облігаторно вживані порядковий числівник із семантично неоднорідним якісним або відносним ад'єктивом. З-поміж перших переважають лексеми – назви ознак, що сприймаються зором (*світлий, темний, чорний, ясний*), з-поміж других – лексеми – найменування характеристик предмета стосовно його

функційних особливостей чи призначення або щодо дії, яку виконує об'єкт (*святковий, буденний, щоденний, шкільний, студентський, радянський*). Для них типовою є сполучуваність з іменниками часової (*мить, момент, пора, час*) і нечасової семантики. Серед компонентів нетемпорального значення особливою продуктивністю відзначаються субстантиви – найменування періодів діяльності людини (*семестр, семиденка, п'ятирічка, чверть*), напр.: *За першої ясної години я повинен точно визначити, в якому місці моря ми знаходимося* (М. Трублаїні) – ... *Приміщення ... виглядає так, ніби його побудували у першу радянську п'ятирічку* (В. Слапчук).

Регулярними заповнювачами атрибутивної позиції в корельованих синтаксемах **prep за + Ngen – prep в (у) + Nacc – prep на + Nacc – prep о (об) + Nlok – prep під + Nacc – prep в (у) + Nlok** є вказівні, присвійні, неозначені, означальні займенникові прикметники, напр.: *Хай уже ми – ми побралися за інших часів* (О. Носенко) – *Мені навіть моторошно згадати ті ганебні бажання. Бо ж у такі часи їх нема в людей ...* (Олесь Досвітній); *Із цим проханням можеш звернутися до мене за будь-якої пори* – Прихопивши свого міліцейського кашкета, подарованого Сидором *у якесь свято*, ... *Флор сів у чорну бричку ...* (М. Малиновська) – *І при інших зустрічах вона [Ганна] була небагатослівна* (Л. Копань) – *На той час йому [Остапові Вишні] було вже тридцять з гаком* (Ю. Мартич) – *О цій порі року всі пробуджувалися від сну ...* (Ю. Покальчук) – *Під цю пору весна остаточно вступала в свої права* (О. Гижа) – [Мужські домагання] *в цій хвили* облягають її ... *густо наелектризованою еротичною хмарою ...* (О. Забужко) – *Чумацька валка виповзла на пагорб і на якийсь мент зупинилася* (Р. Чумак). Особливу природу має займенник **свій**, він указує на ознаку самого суб'єкта. Установлено, що аналізовані атрибутиви є обов'язковими за умови сполучення з іменниками – назвами часових понять. Елімінування атрибутивних поширювачів у такому разі спричиняє значеннєву недостатність темпоральних прийменниково-субстантивних конструкцій.

Функцію атрибутива в корелятивах шестикомпонентної парадигми **prep за + Ngen – prep в (у) + Nacc – prep при + Nlok – prep на + Nacc – prep о (об) + Nlok – prep в (у) + Nlok** виконують також порядкові числівники. Вони посідають обов'язкову позицію, коли сполучаються із субстантивами часової й нечасової семантики, утворюючи семантично та синтаксично неподільні конструкції. З-поміж іменників темпорального значення виявлено найменування: а) загальних часових понять (*час, пора, період, момент, мить*), б) конкретних вимірів часу (*секунда, хвилина, година, день, доба, тиждень, місяць, квартал, півріччя, рік, десятиліття, століття, тисячоліття*), в) пір року та днів тижня (*зима, весна, літо, осінь; понеділок, вівторок, середа й ін.*), напр.: *В перші ночі дівчина сідала при відчиненому вікні й подовгу мрійно дивилася на посріблені місяцем вільхи* (Я. Галан) – *У шістдесятих роках нашого століття нове, досі не бачене явище привернуло до себе увагу кількох лікарів у різних країнах Європи ...* (Ю. Щербак) – *О другій годині ночі літаком прибуде доктор Альдегадо* (В. Бережний) – *На четвертий день ... Дмитро Іванович пішов до губернатора* (І. Шаповал). Субстантиви нечасової семантики – це здебільшого девербативи на позначення процесів, явищ, що мають певну тривалість у часі (*засідання, голосування, приїзд, похід, прогулянка, мандрівка, подорож, зйомка, змагання, чергування, знайомство, зустріч, побачення, розлука*), напр.: *Але в*

першу зустріч в його [Пшибишевського] помешканні на Кармелітській я бовся цього демона (Р. Іванчук) – [Марійка] стрибнула у річку, як полюбляла стрибати у його обійми за перших зустрічей (В. Дрозд) – Свій робочий день Софрон Іскров починав ледь на світ займалося – при перших гудках (О. Бойченко). Функціонування таких атрибутивів має облігаторний характер, оскільки саме вони забезпечують необхідну значеннєву наповнюваність приименниково-іменникових корелятивів.

Отже, роль семантичного маркера в корельованих приименниково-іменникових структурах із семантикою неозначеної часової тривалості регулярно виконують атрибутивні поширювачі, представлені семантично поліфункційними якісними чи відносними ад'єктивами, вказівними, означальними, неозначеними, присвійними займенниковими прикметниками, порядковими числівниками, іррегулярно – іменниками. Такі означальні конституенти функціують на засадах обов'язковості/факультативності. Облігаторні атрибутиви вживаються в приименниково-іменникових конструкціях, утворених за участю субстантивів нетемпорального значення, а також іменників-часоназв, які номінують загальні часові поняття. На засадах факультативності атрибутиви функціують у сполученні з іменниками – назвами частин доби, днів тижня та природних явищ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виноградов В. В. Основные типы лексических значений слова / В. В. Виноградов // Вопросы языкознания : науч. журнал. – 1953. – № 5. – С. 3–29.
2. Гулыга Е. В. Автосемантия и синсемантия как признаки смысловой структуры слова / Е. В. Гулыга // Науч. докл. высш. шк.: Филол. науки. – 1967. – № 2. – С. 62–72.
3. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка / Г. А. Золотова. – М.: Наука, 1973. – 351 с.
4. Іваницька Н. Л. Вплив сполучуваності повнозначних слів на утворення компонентів синтаксичної структури речення / Н. Л. Іваницька // Мовознавство : наук.-теорет. журн. – 2001. – № 3. – С. 97–103.
5. Іваницька Н. Л. Зумовленість синтаксичної структури двоскладного речення валентністю дієслова-предиката / Н. Л. Іваницька // Мовознавство : наук.-теорет. журн. – 1985. – № 1. – С. 39–43.
6. Кухар Н. І. Типологія факультативних прислівних компонентів речення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 / Н. І. Кухар ; Інститут укр. мови НАН України. – К., 2005. – 20 с.
7. Степаненко М. І. Взаємодія формально-граматичної і семантичної валентності у структурі словосполучення та речення / М. І. Степаненко. – К., 1997. – 216 с.

ЛЮДМИЛА ДЕРЕВЯНКО

ОБЯЗАТЕЛЬНЫЕ И ФАКУЛЬТАТИВНЫЕ АТРИБУТИВЫ КАК КОМПОНЕНТЫ СООТНОСИТЕЛЬНЫХ ТЕМПОРАТИВОВ С СЕМАНТИКОЙ НЕОПРЕДЕЛЁННОЙ ВРЕМЕННОЙ ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТИ

Статья посвящена важнейшей проблеме современного синтаксиса – обязательным и факультативным атрибутивам в составе соотносительных предложно-субстантивных темпоративов с семантикой неопределённой временной продолжительности. Роль семантического маркера в таких структурах отведена определительным компонентам, эксплицированным семантически полифункциональными качественными или относительными именами прилагательными, порядковыми числительными, изредка –

именами существительными. Обязательные атрибутивы функционируют в предложно-субстантивных темпоративах, образованных при участии имён существительных невременной семантики, а также субстантивами – названиями общевременных понятий. Возможные, но не обязательные определительные компоненты употребляются в сочетании с именами существительными, номинирующими конкретные временные промежутки (части суток, дни недели) и явления природы.

Ключевые слова: семантика неопределённой временной продолжительности, обязательный/факультативный атрибутив, коррелятив, темпоратив, субстантивы временного/невременного значения.

LYUDMILA DEREVYANKO

OBLIGATORY AND OPTIONAL ATTRIBUTIVES AS COMPONENTS
OF CORRELATIVE TEMPORATIVES WITH INDEFINITE-TIME DURATION
SEMANTICS

The article brings to one of the actual problems of modern syntax – obligatory and optional attributives as correlative prepositional-substantive with indefinite-time duration semantics temporatives components. The aim of the investigation is to reveal peculiarities of functioning of obligatory/optional attributives as constituents of prepositional-substantive correlatives, built by primary temporal prepositions. There was pointed out that signifying components are semantic markers in prepositional-substantive temporal correlatives with indefinite time duration semantics. They are represented by semantically polyfunctional qualitative or relative adjectives, demonstrative, universal, indefinite, possessive pronoun adjectives, ordinal numerals, rarely – by nouns. There was ascertained that obligatory attributives function in prepositional-substantive temporatives with non-time semantics nouns, and in substantive time-names, which denominate universal time concepts. Possible, but non-obligatory signifying components are used with nouns that name concrete-time intervals (parts of the day, days of the week) and natural phenomena. The corollaries of the investigation are aimed at semantic syntax evolution and make a prospect to further scientific studies on the problem of functioning of obligatory/optional attributives in the structure of correlative temporatives of definite-time duration, different time semantics etc.

Key words: indefinite-time duration semantics, obligatory/optional attributive, correlative, temporative, non-time semantics substantives.

Одержано 25.11.2015 р.